

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvára a várba küldendők.

Hozzászólás az iskolai- és népkönyvtárak ügyéhez.

Nagy érdeklődéssel s élénk figyelemmel olvastam F. K. barátomnak az alsíki fiók-tanítóegyesület évnegyedes gyűlésén tartott s e becses lap hasábjain között értekezését, melyben míg egyrészt az iskolai- és népkönyvtárak hasznát és szükségességét fejtegeti, másrészt a kiviteli módozatra nézve is egy pár irányadó eszmét közöl.

Miután ez ügy engem nagyon érdekel, én is az ilyenmü könyvtárak feladatára és létesítésére nézve bátor vagyok az eszme megkedveltetése és felkarolása céljából egy pár szerény észrevételt tenni, s a s.-kőröspataki r. kath. iskolai könyvtár keletkezése- és működési irányáról egyetmást megemlíteni.

Jól esett értekező szájából hallanom azon nyilatkozatot, hogy Csikban a katholicismus ős fészkeben az 1868-ik évi törvények már rendezett iskolákat találtak; hogy ott a községi pénztárak, hol az iskola tulajdon alappal nem bír, a megyei közigazgatási bizottság rendelete folytán nemcsak az iskola szükségleteit, hanem még a szükséges tankönyvek és írószerek költségeit is hordozzák; ilyen helyeken ily kedvező körülmények közt, hol már az előtérben álló égető szükségeken segítve van, az iskolai- és népkönyvtáraknak csakugyan az lenne majdnem egyedüli rendeltetése, hogy az ifjuságnak és népnek jó, hasznos és erkölcsös olvasmányt nyújtsanak, és már e cél is elegendő arra, hogy ez életrevaló eszmét fölkaroljuk s annak kivitelét tőlünk telhetőleg előmozdítsuk. Azonban a különféle helyi körülmények szerint némely helyeken vannak még ennél égetőbb kérdések is, melyeket nézetem szerint épen a könyvtárak föllállítása által lehetne megoldani.

Boldog, valóban ezerszer boldog az az egyházközség, mely rendezett iskolával bír, hol az egész község egy vallásu lévén, az iskolát habár felekezeti sajtójának tekinti s annak fölvirágzását egy szívvel-lélekkel előmozdítani törekszik; de fájdalommal kell megvallanunk, hogy mi, kik a többféle vallásuak közé szorosan vagyunk beékelve, hol gyakran egy alig ezerkétszáz—ezerháromszáz lelket számláló kis községben négy valásfelekezet van, három templom és három iskola léte-

zik; hol a politikai község az iskolákra egy fillért sem áldoz, hanem azokat egészen a különben is kevés számú felekezetek gyöngé tehetségére bizza; hol még a könyv-árusoknál is ritkán lehet a mi iskoláinkban használandó tankönyveket megtalálni, ott ily kedvező körülményeknek nem örvendhetünk. Tehát ily nehéz körülmények közt levő helységekből nézetem szerint az iskolai- és népkönyvtáraknak feladatuk volna, és pedig első sorban a szegénysorsu szülők gyermekeit tankönyvekkel, írószerekkel ellátni, vagy ha ez nem telik, legalább azoknak jutányos áron való megszerzését lehetővé tenni; továbbá mivel ilyen helyeken rendszerint a tanító is szűk anyagi körülmények közt van, s így a tanításhoz szükséges segédkönyveket sajtójából megszerezni képtelen, tehát a könyvtáraknak kellene e bajon is azáltal segíteni, hogy a könyvtár részére kellene beszerezni az ilyen segédkönyveket, hogy ezek utmutatása nyomán a tanító önmagát folytonosan képezze és tökéletesítse, s így a tantárgyaknak kezelésében a korral lépést tartasson. Ha e két égető kérdés meg van oldva, akkor lehet a könyvtár alapját a már fönemlített célra fordítani.

A mi az iskolai- és népkönyvtárak föllállítását illeti — miután tapasztalás szerint a legtöbb szép és életrevaló eszme a kivitel nehézségeiben leli föl sirját — csak azt jegyzem meg, hogy tekintetbe véve a helyi körülményeket, arra kell törekedni, miszerint az ember a kivitel kulcsát föltalálhassa; mert csak ennek megtalálásától függ gyakran az eszmének megtestesíthetése.

Erre vonatkozólag elfogadom F. K. barátomnak irányadó eszméit, melyek szerint a könyvtárak föllállítandók lennének a) egyeseknek aláírás által gyűjtendő adakozásából, b) a községi pénztárak segélyezése folytán, c) a törvényhatósági bizottság kezelése alatt levő nevelészetű czélokra szánt pénzeknek e czélra fordítása által; hol e segélyforrások rendelkezésre állanak, ott ragadják meg az érdekelték az alkalmat, karolják fel az eszmét, s hiszem, hogy rövid időn létrejönnek a könyvtárak. De itt ismét megjegyezni kívánom, hogy az említett segélyforrások csak kevés helységben állnak rendelkezésünkre, sőt be kell vallanunk azt, hogy talán épen ott, hol az ilyenmü könyvtárak föllállítására legnagyobb szükség van, az említett segélyforrások is az

Ugy van, t. gyászgyülekezet, a halál csak akkor félelmes és borzasztó, ha azt gonosz élet előzte meg, de az igaznak halála mintegy kívánatos, mert Üdvözítőnk mondá: „én vagyok az élet és feltámadás, a ki én bennem hiszen, ha meghalt is, él és én feltámasztom őt az utolsó napon“.

T. gyászgyülekezet! Nem helyes és nem illő egy ember felett, míg még a gyarlóság mezébe van, dicsbeszédet mondani, mert igaz közmondás az, hogy: „csak lementé után dicsérd a napot; de illő és igazságos, hogy a halál után azon jeleseink iránt, kik azt valóban megérdemlik, lerójjuk a hála és tisztelet adóját.

Minden embernek van az Istentől küldetése; kiküldetését e földön betöltötte, ki a társadalomban számára kitűzött helyen megállva s jótékonyan működve Isten akaratját teljesíti, az a czélt megközelítette, s jutalma a jövő tökéletesebb élet boldogsága lesz.

A mi kedves halottunk Mártonfi János is birt az Istentől egy ilyen szép küldetéssel, ő a honpolgárnak, kereszténynek, de sőt az Ur papjának küldetését nyerte s azért méltán alkalmazhatók rá is a szeretet apostolának keresztelő szt. Jánosra vonatkozó ezen szavai: „Vala egy ember az Istentől küldetve, ki nek neve vala János“.

Született ő a Székelyföld fonsikján Szentgyházás-Oláhfaluban, derék székely szülőktől 1796 május hó 2-án. A szt. kereszttségben leendő szép élet pályájára czélzólag János nevet kapott. Gymnasiumi tanulmányait Székely-Udvarhelyt és Kolozsvárt végezve, Rudnay Sándor akkori erdélyi püspök által felvétetett a k. f. hérvári papnöveldebe, hol miután a példáséletű ifju az isteni tudományokban is kiképeztetett, 1821-ben szeptember hó 21-én négyesi b. Szepesi Ignác akkori nagynevű erdélyi püspök által pappá szenteltetett s mindjárt mint az Ur szöllőjének zsenge napszámosa a tordai segédlelkési állomásra rendeltetett; de nem sokáig vala káplán, mert már 1822-ben Kiskapuson önálló lelkesi minőségben látjuk őt működni; kilencz év mulva 1831-ben a csik-kozmási nemes egyházközség őt lelkipásztornak megválasztá és csik-tusnádi Kovács Miklós akkori erdélyi püspök annak ki is nevezé és azóta ezen egyházközségnek buzgó plebánosa vala, s mint ilyen, mostanig teljesíté magasztos lelkipásztori küldetését. És miként? Nem kell nekem szólnom, hanem az irás szerint: „dicsérrjék őt cselekedetei“. A szószékben, mint Keresztelő János a pusztában, szt. ihletséggel hirdette az Ur jövendő dicsőségét és hívei szívében készítette annak utját.

A gyónszékben mindig előtte lebegvén Nep. szent János dicső példája, szent és megmásíthatlan esküje folytán tudott hallgatni, mert jó eleve eltanulta volt bölcs Sirák fiától, hogy: „a bolondok szájában van az ő szivők, és a bölcsök szívében az ő szájok“ s hogy csak: „a hallgatag és értelmes tiszteltetik“.

Az oltárnál és a szentségek kiszolgáltatásában kereszties szt. János buzgóságát, jó cselekedeteiben Alamiznás szt. Jánost ügyezvett utánozni. A jót életében kívánta gyakorolni. Szorgalommal és becsülettel gyűjtött vagyonát még ezelőtt évekkel jótékony czé-

lokra osztotta ki. Saját székely rokonai gyermekeinek neveltetésére 3000 frtos alapítványt tett. Ezenkívül ajándékozott a szentgyházás oláh-falvi népiskolának 720 frtot, a kápolnás oláh-falvinak 100 frtot. De saját kedves egyházközségéről sem felelt meg, adott t. i. a csikkozmasi népiskolának 525 frtot, a csik-lázárfalvinak fekvőségben 600 frtot, az egyházközség szegényeinek 800 frtot, a templomnak 320 frtot, s egyéb távollevő előtt még ismeretlen czélokra mintegy 4000 frtot, s így összesen 10,000 frtot. Paptársai és hívei iránti viselete hasonlított a szeretet apostolának Szent-Jánosnak szeretetéhez; gyakran megjelent társaságunkban s békét és egyetértést tolmácsoló magatartásával mintha mindig mondta volna nekünk: „fia eskáim szeressétek egymást“. Kapuja, mint annak felirata is mutatja, minden becsületes embernek tárva volt. Asztala nyílt, vendégszeretete példányszerű vala. Hívei körében élte át az 1848-iki borzalmas napokat is. Míddön mindenki futott a bétörő ellenség elől, ő helyén maradt; „a jó pásztor életét adja juhaiért Az orosz katonák tettelesen is bántalmazták őt, de isteni Mesterétől kölcsönzött szelid béketürelmével annyira lefegyverzé őket, hogy azok még misére valót adtak neki.

A milyen volt élete, olyan lön halála is, csendes és nyugodt. Jókora elrendezte házáat, hogy a halál készületlenül ne találja. Mihelyt érezte végórája elközelgését, azonnal Istenéhez folyamodott; kibékült Teremtőjével, utitársul vette a béke királyát s vidor megelégteliséggel így sohajtott föl: Te benned bízam Uram! Soha meg nem szégyenülök örökké! Ilyen jeles vala az, kit ti, kozmasi hívek, elvesztettetek. Ő 83 évével s 48 évi köztetek való munkálkodásával mindnyájatoknak valódi atyja volt. Igen kevesen lehetnek közületek, kiket nem ő vezetett volna be, a szent kereszttség kiszolgáltatásával, az anyaszentgyházba; Ő látta gyermek korotokat, gondos figyelemmel kísérte ifjuságotokat, tanításával és példájával isteni félelemre, felebaráti szeretetre és életrevalóságra szoktatta férfiatokat.

Lelkipásztori érdemeit a kegyes Főpásztor is méltányolván, 1865-be szentszéki ülnöknek, 1871-ben pedig alesperesnek nevezte ki. Mi kevés papnak jutott osztályrészül, papságának 50-ik évfordulóját ezelőtt nyolcz évvel ünnepelte meg, mikor az egész erdélymegyei papság és minden ismerősei teljes elismerését fogadta.

Mint hiteles forrásból tudom, újabb kitüntetés is készült számára, a kegyes Főpásztor ajallatára a haza Atyja apostoli királyunk is közelebből arany érdemkeresztel kívánta volna feldiszíteni az ünnepelel férfit, de e szándékában megelőzte őt a királyok királya, s eddig már meghallá tőle azon isteni szavakat: Örülj jó és hív szolgám, mivelhogy a kevésben hív voltál, sokat bizok rád, menj be a te Urad örömebe“!

Valóban kedves ker. hallgatók! e szép tettekkellettel ékeskedő férfi Istentől vala hozzátok küldve; küldetését derekasan teljesítette is; legyen azért mindenkör áldva közöttetek emléke!

És most, boldogult halott, tekincs le ránk ujhondból, nézd csak híveidet, kiket Isten gyermekeivé neveltél: tekintsd paptársaidat, kiket testvéreidként

szeretted. Ime, ismerőseid és barátaid, Csikmegye népe- és értelmiségének képviselői végtisztességedre összegyűltek, s 83 éves földi életed gazdag érdemei előtt meghajolva, a hála, a tisztelet és szeretet hangján köszönyörögnek érted az élet Urához, mondván: Adj Uram örök nyugodalmat neki és az örök világosság fényeskedjék neki. Amen.

TÁRCZA.

Jer keblemre lantom. . .

Jer keblemre lantom, életadó kincsem!
Szivem fájdalmára altató dalt hincsen
Hurjaid rezgése.

S örömtelen éltél tán új bimbót fakaszt,
Talán érted ismét egy mosolygó tavaszt
Lelkem szenvedése . . ?

Kiüzött balsorsom egykor a világba,
Kapkodtam mint gyermek a gyertyavilágba
Örömei felé.

Hütlenné vált szivem eltemete mindent . . .
S gyermekkorom üdvét, e viruló édent
Fájó köny öntöze . . .

Álom volt az élet . . . álmodoztam benne . . .
Barátot kerestem, s hogy az vampyr lenne
Soha se gondoltam . . .

Másért tettem a jót s más szivembe tört vert,
Éltél poharába ölü mérget kevert,
S én áldozat voltam . . .

Ha olykor könyeztem az igazság sorsán,
E megszentelt könyvek a világ kaczáján
Mind megsemmisültek . . .

Mig ha önző érdek csábító szavára
Tettem, fáradoztam a mások javára
Szerettek, becsültek . . .

Belefáradtam már . . . meguntam a sok zajt . . .
Lelkemnek békéje csendes magányt ohajt . . .
Oh szentek magánya!

Tiéd leszek, tiéd. Tőled el nem kerget
Száz világ hatalma, mig csak el nem renget
A temető álma . . . !

Fülei Sz. Lajos.

Az öreg koldusasszony.

— Novella. —

Franziából fordította
Cs. Rákosi.

1847-ben élt Orne tartományának egyik félreeső helyiségében egy vén koldusasszony, kit a helység öregei is csak Josette asszony név alatt ismertek.

Párisban a koldulás tudvaleg nem a legutolsó mesterség, s a vele foglalkozó nem ritkán vagyonra, még pedig meglehetősen vagyonra tehet szert; a vidéken azonban azon kenyérkeresetek közé tartozik, melyek mellett az ember nagyon ritkán szerez magának többet, mint a mennyi a koldus háztartására — feltéve, hogy ilyenl bir — szükséges.

Josette hajfűrtjei fölött hetvennégyeszer vonult valamár el az ősznek rideg szele, de azért régi privilegiumát a kolduscéhban sem az idő, sem egyéb viszonyok nem valának képesek eltörölni.

És ez természetés is volt, mert a mesterségét husz év óta folytató asszony mindig mértékletesen tudta polgártársainak köszönyörületét kizsákmányolni. Némi tekintetben még illedelmes, de annál furfangosabb is volt. Kéregetését rendszeren az illetők vagyoni állásához alkalmazta. Követeléseiben szerény volt, de azért minden szerénysége mellett sem rettent vissza a kastély ajtajánál kapott kis sout — méltatlankodva — mint állásához nem méltó adományt — magától ellökni.

Ha kenyeret nyújtottak neki, úgy az az előbbi alamizsnánál némileg jobb sorsban részesült. És mind a mellett oly mélyen tudott hajlongni, oly nagy keresztet vetni, kérésében annyi alázatosság, annyi ihletesség rejtett, hogy a jötevőnek okvetlenül hinnie kellett, hogy az áldás, melyet Josette az ég Urától számára oly megragadó szavakban kért, el nem maradhat. Értette is ő ezt, mint nálánál talán senki sem jobban!

Külséjére nézve vézna kis alak volt: csontváz, melyen a bőr még egyszer annyi ránczot vetett, mint a mennyit bodros fejkötője mutatott, s ha az ember villogó két fekete szemét mély üregükben forogni nem látja, úgy igen könnyen el is hihette volna, hogy a kazás, a nagyon is tulértett kalaszát jórészt feledékenységből hagyta a földön.

Ruházata ódoszerű és foglalkozásának megfelelő volt. De korának és nyomorult külséjének daczára annál több szenvedély ütötte vala fel tanyáját e romalaku testben. Első helyen állott ezek között a fősvényesség, a szenvedélyek azon neme, mely a lelket előli, a szívet és benne minden nemesb érzelmet, sőt magát a testet is földuló daemonjának körmei közé dobni még dicsőségnek, erénynek tekinti.

A vén koldusasszony a végtelenségig fősvény volt, fősvény, mint egy Harpágó, vagy mint Rembrandt fősvényje, ki kapzsi szemekkel számlálgatja éjjelenként összeharászolt aranyait. Mint minden fősvény, úgy ő is kincsenek szemlélésében lelte kimondhatatlan gyönyörűségét, gyarapodásában legnagyobb élvezetét.

Sajátságos egy neme volt az a kincseknek, melynek gyűjtése által a vén koldusasszony társaitól oly nagy mértékben elütött. Mert a mi Josette bálványát képezte, az korántsem volt sárga arany, sem a csengő ezüst, legkevésbé a csekély értékű réz. A bálvány, melyet 20-év óta naponta hajhászott, mely diplomatikus kéréseinek, orrhangon éneklő rimázkodásainak szereményét képezte — kenyér volt és nem pénz! Josette egyre gyűjtötte a kenyérdarabokat és bizonyára nem volt vetélytársai között az egész vilákon egy sem, ki azt nagyobb szenvedélylyel, megcsökönösödöttebb kapzsisággal folytatta volna nálánál.

1845-ben meghalt Josette asszonynak a szomszéd községben egyetlenegy leánya, ki maga után két fiut hagyott hátra. A hátramaradt két árva a nagyanya gondozására szorult.

A fősvény koldusnő nagyon szerette volna magát az árvák gondozása alól kivonni, de tartott a közzéle-

mény ítéletétől. Félt, hogy sokan befogják ezentul ajtóikat előtte zárni, ha a szerencsétleneket a nagyvilágnak bocsátja. Ellenkező esetben azonban jötevőinek nagyrésze még nagyobb lelkű lesz iránta, ha a két árvát oldalán látja. A sors e szerencsétlen két árvát oly előnyökkel ruházta vala föl, milyennel a születés és nagyon által kitüntetett emberek gyermekei nem mindig dicsekedhetnek.

Sandrin, az idősebb 10 éves volt. Buzavirághoz hasonló nagy szemei szendén ragyogtak halvány arczában, míg aranyfürtjei, mint az árva leányhaj, busan omlottak le széles homlokára. A kis fiu előtt ismeretlenek valának még ugyan az élet fehér és fekete golyói; de mintha csak sejtette volna, hogy az elsőket talán soha sem is fogja megismerni, oly mélabus nyomást mutatott arcza.

Lajos, ki nálánál egy évvel fiatalabb volt, éppen ellenkező külsővel bírt; ő barna volt, s kis képéből első tekintetre kitűnt az eszes, de egyuttal virgoncz, csintalan gyermek.

Josef nem csalódott jóslatában. A szerencsétlen két kis gyermek látása és az érdeklődés, melylyel az emberek sorsuk felől tudakozódtak, mindegyre több jötevőt szereztek számára. Az alamizsna mindinkább hullott koldustarisznyájába és ezenkívül mindennemű más adomány is bővíben folyt. Így ruha és fehérműt, lábbelit természetesen az árvák számára, mit aztán az öreg koldusnő rendszeren azonnal eladott.

Annyira el vagyunk hagyatva, mondá a koldusnő siránkozó hangon, ha az emberek afelett csodálkoztak, hogy ajándékaik daczára is a gyermekek mégis oly rongyosan járnak. Hisz most sincs lábbelijök a szegény kis angyalkáknak, sopánkodék a kegyetlen asszony, a helyett, hogy a kérdésekre felelne.

Egy este hazaérkezve Josef, elővette koldustarisznyáját s kivett belőle egy darabocská kemény kenyeret, melyet a két éhes gyermek között megosztott; hogy a többi hová került, azt sehogy se tudták kitálatni.

Éhségüket rendszeren éretlen almával és szilvával csillapították — a jó Isten alamizsnájával — mely bőven hevert egy közel fekvő kert árkában.

Az 1847 ik év rossz volt Josetére nézve. Az aratás, a sok esőzések következtében mindenütt silányul ütött ki, és a kenyér ára négyszer olyan nagyra hágott, mint milyen az előbbi évben volt. Az emberek éhséggel néztek a télnek elébe. A magánkönyörületesség ki vala merülve; az állam pedig szintén nem volt képes a bajon segíteni. Az éhség rémképe mindegyre közelédt; rémitő nyomait már uton-utfélen lehetett észlelni. Nem egyes koldusok valának többé azok, kik az utca sarkokat elfoglalni tarták, hanem maga a nép, a kiéhezett, a nyomor és inségtől elbetegesedett halovány nép, mely egetrázó hangon esdeklelt kenyér után.

A nyomornak ezen idejében eltűntek a koldulási-mesterségnek előjogai, melyeket a könyör — jobb időkben — oly szívesen, oly készségesen megadni szokott.

A barátságos ajtók be valának zárva, a sarkalat kenyereket nem szelte többé egy jó lelkű szolgáló sem;

a gyermekek számára nem nyújtott többé ajándékot egy jótékony köz sem; a harag és kétségbeesés miatt siró anyának kérésére ki sem adott kisdédének egy falat kenyeret sem; nem, mert mindenki a legnagyobb szükségben élt. Képzelteljük, mit tett Josette asszony ily viszontagságos időben!

Nem kell mindennap enni, vigasztalá magát mindenekelőtt. De vajjon nem kárhoztatja-e maga magát ezáltal éhségre, főleg, midőn bővíben van, miből élnie? Egyrészt érezte, hogy a koldulással nehezen fog ezentul egy darabocská kenyeret is kapni, melylyel kenyérakását szaporítani képes volna; de másrészt eszébe jutott, hogy felhalmozott kenyérének egyrésze megkeményedett lesz, mint a kő, míg más részéből eddig a penész is megkivánta lesz vámját.

Számitgatásában hirtelen megállott és vizsgálni kezdette büzhödt kamaráját s a felhalmozott kincsen maga is elbámulva — a furiák módjára nevetni kezdett. De ezel nem elégedett meg, és minekutána kaján szemeit eléggé gyönyörködtette vala — elhatározá magában előbbi szándékáról lemondani, s a koldulást továbbra is folytatni, még pedig kettőztetett erővel; a mennyiben két unokáját külön küldeni magába föltevé.

Az éhséghez járult az említett évben egy rendkívül nagy hideg is. A pórnép azt állította, hogy véreső is hullott; szóval egyik csapás a másikat érte.

Josef egy égettetlen téglából épült kunyhóban lakott, melyet férje a falunak utolsó házatól félkilomertnyi távolságban épített vala. Másnap korán reggel még haragosabb, még ingerültebb volt, mint egyébkor, mi onnan eredt, hogy az előbbi nap hasztalan járt el munkájában. Mérgesen zaklatta fel tehát a szegény gyermekeket, kik egymást ölelve egy rakás sás alatt aludtak, s utnak indította egy falat kenyér nélkül.

Ha az átfagyott gyermekek este hazatértek, már az ajtónál várt a kegyetlen nagyanya, hogy zsákmányát tőlük számba vegye. Ha a tarisznya üres volt, megverte őket; ha kevéssel tértek haza, vacsora nélkül kellett lefeküdniök. Ő meg eltűntette, mit ök s mit maga is gyűjtött, úgy, hogy azt a kunyhóban többé senki sem látta.

Sandrin gyengébb és vérszegényebb volt Lajosnál, és így előbb betegedett meg. Egy reggel, midőn föl akart kelni, ingadozni kezdett és sirva visszaesett fekhelyére; az egyik lábán nem bírt állani.

Josef lámpát gyújtott s megvizsgálta a beteg lábát. Semmi seb, még csak a bőrnek horzsolása sem vala látható, csak a színe változott volt meg, a mennyiben az egész bőr fehér-kékes színt, — a hulla színét — öltötte vala magára.

A vén mestoha a gyermekre förmedt, szidalmazta, restséggel vádoita és fenyegette. A beteg gyermek fel akart kelni, de mindannyiszor visszarogyott, nagyot sikoltva fájdalmában.

Jól van, mondá a nagyanya, én itthonn hagyalak, de nem fogom restségedet támogatni: nekem nincs mit adjak inni, még kevésbbé enni. Erre kezénél fogva Lajost kiment, az ajtót pedig a beteg fiura zárta.

Kisebb közlemények.

— 122 sz. 1879. Pályázati hirdetés. A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézetnél az 1879/80-ik tanévre az I-ső éves tanfolyamban tizenegy állami alapítványi ösztöndíjas és kilencz szabadhely megürülvén, ezeknek betöltésére ezennel pályázat hirdetik.

Ezen helyek elnyeréséért való folyamodványok a következők szerelendők fel:

I. Az állami alapítványi ösztöndíjas helyeket illetőleg:

Ezen helyeket az alapítvány értelmében kizárólag csak Erdély vagy kapcsolt részeiben született, iskolai tanulmányaikat sikerrel végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetbeni lakás-, fűtés- és világításból, a folyamodó által hozandó ágy- és törülközőneműek mosatásából, esetleg ingyenes gyógykezelésből és a tanévek alatt tandíjmentességéből.

Az ezen helyekérti bélyegmentes folyamodványokhoz melléklendő:

1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, vagy 6 real, vagy 6 polgári iskolai osztályról. Több osztályt vagy érettségi vizsgát felmutatok előnyben leendnek.

2. Keresztelő-levél a születési hely s legalább betöltött 16 éves kor igazolására.

3. Szegénységi bizonyítvány.

4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testalkat igazolására.

5. Szülei vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodó részére a szükséges kerti kézeszközök (kés, olló, körülbelül 4 frt érték) beszereztetnek s 5 frt biztosíték érte letétetik. E biztosíték a tanulónak a pálya végeztével vagy egészen, vagy a rontási érték letudásával visszaadatik.

II. Az intézeti szabadhelyeket illetőleg:

Ezen helyek élvezetében az Erdély és kapcsolt részein kívül születettek is részesülhetnek. A szabadhely áll havi 17 frt élelmi költség lefizetése mellett ugyanoly ellátásból, mint a minőben az ösztöndíjasok részesülnek.

Az ezen helyekérti 50 krral bélyegelt folyamodványokhoz melléklendő:

1. Iskolai bizonyítvány, mint fennebb.

2. Orvosi bizonyítvány.

3. Szülei vagy gyámi nyilatkozat, hogy a folyamodóért a fentebbi szükséglet beszerzésén s a biztosítékon kívül a 17 frt havi élelmi pénz előlegesen s a félévénkénti 10 frt tandíj pontosan fog fizettetni.

Ezen ügybeni folyamodványok f. év július 15-éig a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához Kolozs-Monostoron (u. p. Kolozsvár) benyújtandók.

Ez alkalommal egyuttal tudatatik, miszerint a tanintézetre küll-hallgatók is felvétetnek s számukra a bejelentési határidő f. év szeptember 30-ka. A tanév október hóban veszi kezdetét.

Az intézet „Értesítője“ kívánatra megküldetik.

Kolozs-Monostor, 1879. év május hó 20-án.

Vörös Sándor, igazgató.

* * *

— Nyilvános számadás a tiz krajczáros jótékony-célú füzetek bevételeiről. I. Kimutatás a nőegyleti és árvaházi fillérestélyeken elárusított füzetek bevételeiről. Alólírtak, mint a „marosvásárhelyi jótékony nőegylet“ és a „Clotild székelyleány-árvaház“ részéről, részben a szegedi árvizkárosultak javára, részben jótékony egyleteink javára tartott fillérestélyek rendezésére kiküldött bizottság elnökei, tisztelettel hozzuk nyilvánosságra számadásunkat, Sándor Kálmán marosvásárhelyi királyi táblai tiszteletbeli segédfogalmazó ur által az egyleteink javára tett alapítványokon kívül „A nőkről a nőknek“ és „A csók és története“ című tiz krajczáros füzeteinek harmadik kiadásából, ugy „A tiszteletbeli államhivatalnok“ című, a második fillérestélyen felolvasott humorisztikus felolvasásának tiz krajczáros füzeteiből a fillérestélyeken elárusított és a fillérestély jövedelméhez számított bevételekről: A 2-ik fillérestélyen eladatott 32 példány, 3 frt 20 kr, a 3-ikon 44 péld. 4 frt 40 kr, a 4-iken 27 pd. 2 frt 70 kr, az 5-iken 21 péld. 2 frt 10 kr. Ezenkívül a második kiadásból eladatott és a szerző ajándéka folytán a fillérestélyek jövedelméhez számított 32 péld. 3 frt 20 kr. Összesen eladatott 156 példány, miből bejött 15 frt 60 kr. E jótékony-célú füzetekből hozzánk bejött 15 frt 60 kr, a fillérestélyek jövedelmeképen, illetékes helyre befizettetett. Maros-Vásárhely, 1879. april 26-án. Illyés Károlyné és Hirschmann Adolfné, elnökök.

II. Kimutatás „a polgári fillérestélyeken“ elárusított tiz krajczáros füzetek bevételeiről. Alólírtak, mint az iparos-egylet által, részben a szegedi árvizkárosultak javára rendezett „polgári fillérestélyek“ rendező bizottságának tagjai, nyilvánosan beszámolunk a Sándor Kálmán ur által írt és kiadott jótékony-célú tiz krajczáros füzetek bevételeiről. A két polgári fillérestélyen elárusított összesen 104 példány, a miből tiz krajczárjával bejött 10 frt 40 kr, szerző ur ajándékaképen polgári fillérestélyeink jövedelmeképen illetékes helyre beszolgáltattott. Maros-Vásárhely, 1879. aprilis 27-én F. Szabó Lajos, titkár. Bortnyik Lajos, pénztárnok.

III. A vidékről póstautalványon érkezett bevételekből az első küldemény 10 frt 80 kr, a mely a belügyminister ó nagyméltóságához küldetett, a hivatalos lap a „Budapesti Közlöny“ 1879. aprilis 23-iki 94-ik számában a kimutatások sorában első tételképen a következőleg van nyugtázva: „Sándor Kálmán, marosvásárhelyi királyi táblai tiszteletbeli segédfogalmazó első küldeménye tiz krajczáros jótékony-célú füzetei bevételeiből 10 frt 80 kr.“ Ugyan e küldemény a belügyminister ó nagyméltósága által szerzőhöz intézett 17,745 sz. a. 1879. május hó 1-én kelt levélben nyugtatványoztatott. Áttekintés. I. sz. alatti kimutatás összege 15 frt 60 kr, II. sz. alatti 10 frt 40 kr, III. sz. alatti 10 frt 80 kr. A jótékony-célú füzetekből eddigéig befizetett főösszeg 36 frt 80 kr. — Jótékony-célú füzetek megrendeléseinek és terjesztőinek hálás köszönetet mondva, a szegedi árvizkárosultak javára a t. cz. község további megrendeléseinek is a legnagyobb készséggel tesztek eleget; örömmel látva, hogy a sok tiz

krajczár forintokra szaporodván, jóakaratu igyekezetem is használa szent ügynek. A további bevételekről is nyilvánosan számolni fogok. M.-Vásárhely, 1879. május hó.

Sándor Kálmán.

A napi események köréből.

— **Bucsutisztelés az erdélyi főpásztor ő Nagyméltóságánál.** A főpásztor, mint mult számunkban is jeleztük, május 29-én Csik-Somlyóra utazott. Megelőző napon d. e. 11¹/₂ óraker a káptalan, központi papság, papnövendékek és tanári testületek bucsutisztelésre jelenetek meg. Az ily alkalommal mindig előforduló kedves jelenetek most is ismétlődtek. A tekintélyes alakkal viluló jó egészségben kilépő főpásztort Lönhart Ferenc cz. püspök és nagyprépost ő méltósága üdvözölte. Elénk érzellemmel hangsúlyozá, hogy a főpásztort az erdélyi egyházmegye mint arája iránti hűség és gondoskodás az Istentől megáldott ezen előhaladott korban sem engedni nyugodni, s mintha szíve egész szeretetét ki akarná meríteni, s mintha semmit sem akarna ezen egyházmegyében elintézetlenül hagyni, minden áldozatra kész, minden fáradalmat föl vállal. Jelen utját is jótékonyssággal kívánván összekötni 1000 frtot tesz le alapítványul a csik-somlyói templom föntartására. Mindezek fokozák keblünkben a szeretetet, s a hódoló mély tiszteletet, melynek ez alkalommal kifejezést kívántunk adni, kérve Istent, hogy ezen utban is örködjék drága élete fölött s hozza vissza ismét szerencsésen körünkbe.

A főpásztor meghatottan válaszolt. Ez előtt 66 évvel — ugy mond — a csik-somlyói tanintézetben kezdte meg tanulmányait. Az óta Isten különös kegyelméből egy hosszura terjedő étellel lett megajándékozva, miért ő szent Felségének nagy hálával tartozik. Mindig, de különösen mióta az erdélyi egyházmegyét Isten kegyelméből kormányozza ezen háláját törekedett leróni. Az Istennek tetszett a napokhoz még napokat adni, bár még addig áldaná még étellel, míg az erdélyi egyházmegye nem minden, mert ez lehetetlen, hanem legalább sürgős szükségleteit elintézhethé. Most utját Csik-Somlyóra a pünkössti bucsura irányozza, hogy hól kedves gyermekie és tanulói éveit tölté, ott — talán utoljára — még egyszer hálát rebegessen Istennek és a Boldogságos Szűz Máriának azon sok jóért, melyekkel az életben megáldatott. Addig is, míg visszatérne, ajállja magát minden egyesnek szeretetébe s buzgó imájába.

A főpásztor vallásos érzettől sugallt szeretetteljes szavai a szív mélyéig hatottak s a kellemes hatás ismételt éljenzésben adta viszhangját a fiui szeretet és ragaszkodás érzetének.

— **A Szent-István finövelde „önképzőköre“** május 25 én tartotta ünnepélyes zárgyülését. Helyszüke miatt csak jövő számunkban közölhetjük a részleteket.

— **Haynald L. bibornok ő** Emtja a kalocsai árvaháznál, melyet évek előtt ő alapított, 10,000 frt alapítványt tett kalocsai születésű árvák segélyezésére. Haynaldnak bibornoki rangra emelése alkalmából a „Baja“ című lap felsorolja a jótékony főpap főbb adományait. Tovariso-

ván, Szamtarón, Verbászon, Csurughon, Homokhegyen új plebániákat és templomokat emelt; Kalocsán csillagdat, árvaházat, kórodát állított s 30,000 forint iskolai alapítványt tett; a „Haynald egyházi és iskolai alap“ot százezerekkel megteremtette; a két képezdét újjászervezte s évi 10—15 ezer forinttal fenntartja; Szécsénben hórházat, árvaházat és nőiskolát szervezett, Ó-Becsén, Baján, Topolyán, Ujvidéken, Szabadkán s újjabban Zomborban a nőiskolák létesítését tetemes hozzájárulása által lehetőségessé tette; az uralkodópár jubileumát 25,000 frtnyi alapítvánnyal örökitette meg. Tizenkét évi érseksége alatt közel másfél millió forint alapítványt tett.

— **Kérelem és figyelmeztetés.** Az „erdélyi r. kath. irodalmi társulat“ azon pártoló és rendes tagjai, kik még hátrálékban vannak, sziveskedjenek tagdíjaikat lehető legrövidebb idő alatt a társulati pénztárnak beküldeni, hogy utánvételi jegyeket ne kelljen igénybe venni. Pártoló-tagsági díj 1878. év utolsó évnegyedére 1 frt 25 kr, 1879. egészévre 5 frt. Rendes-tagsági díj 1878. év utolsó évnegyedére 50 kr, 1879. egészévre 2 frt.

— **Elemi tanulók májálisa.** A gyulafehérvári rom. kath. főelemi tanoda ifjusága és tanítói kara május 29-én a városi praterben májális rendezett, mely a városi polgárság s a tanügy barátainak tetemes részvéte folytán emelkedett hangulatban folyt le s így fényesen sikerült. A sikert különösen elősegítette a helyes rendezés, melyben nt. Fülei Sz. Lajos hitelemző urnak jelentékeny szerep jutott. Midőn mélt. Kardos Ignác kanonok-plebános ur mint az intézet igazgatója megjelent, a kised sereg örömlelkedésben tört ki s éljen-viharral fogadta.

— **Iskolai vizsgálat.** Az erdélyi részekben is évszázados érdemekkel bíró kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kolozsvári r. kath. M.-Terézia-Convictusban május hó 21-én, d. u. 3—5 óráig a francia nyelvből vizsgálat tartatott. A növendékek ügyes, szabatos feleletei a vendég-közönség elismerésével találkoztak. Jelen voltak: a tanuló ifjuságnak, a haza e reményeinek előhaladása iránt annyi érdekeltséggel viseltető dr. Farkas Lajos, Gáll Lajos, Züllich István r. kath. igazgatótanácsi tagok, dr. Mály István növeldei orvos, a főgymnasiumi tanári kar. A szépen sikerült vizsgálat után Várady Mórítz növeldei és főgymnasimni igazgató egy elismerő és lelkesítő beszédet tartott. Ez után következett a Várady Mórítz igazgató és dr. Salzbauer János tanár által adományozott jutalmak kiosztása. Jutalomban részesültek: Fejér Sándor 8-ik, Kalmár Elek és Tamásy István 6-ik, Emberi Árpád és Páll Bogdán 5-ik osztályu tanulók.

— **Nyilvános köszönet.** Az udvarhelymegyei malmfalvi fiók egyházközség feb. 7-én merőben kirablott templomának, hogy abban isteni tiszteletet végezni lehessen, első, ki mindjárt segítségére sietett, áldott jólelkű, drága főpásztor püspök Urunk ő nagyméltósága volt, ki ugy látszik, már nem is emeli egyébre karjait, mint arra, hogy a szükségleteken segitendő csak adakozzék. Azon választékos, csinos és értékes templomi készletek, melyekkel a nemes szívű atya áldott emléket a szegény, de vallásos, mintegy 900 hívőt számláló falu népeinek szívébe újból mélyebbre véste, mintegy

magán levélből értesülök, a következők: a) egy dusan aranyozott kehely patenával s minden egyéb a misézéshez szükséges kellékekkel, b) egy casula minden hozzá tartozókkal, c) egy alba, vállkendő és egy öv, d) egy karing, e) egy gyönyörű pluviale, mely ritkítja párját. Midőn e drága adományokat nyilvánosságra hozni el nem mulaszthatom: nem tehetem azt is, ámbár nem kétkeltem, hogy ez már más uton is megtörtént, hogy ama gyarló állapotban lévő falu népeinek — levén annak szülöttje, azon hálás érzelmeit ne nyilvánítsam, hogy a testi és lelki gazdagság Istene legkegyelmesebb Atyánk említett kedves ajándékait e földön hosszas étellel és a legüdébb egészséggel, azon vigasztaló öntudatban, melyet nyájainak testi, de különösen lelki előmenetele nyújthat, a jövő életben pedig a legdrágább mennyei koronával, mint jól kamatoztatott kincseinek jutalmával ezerszeresen és ezerszeresen fizesse vissza. Ezt ohajtják ők mindig, ezt kérik a mint írják, valahányszor az ajándékozott ruhákba felöltözött áldozó papéval egyesítve imáikat a magasságbélinek trónjához küldik.

De ezuttal, a nélkül, hogy haladatlanságról ne vádoljam magam, nem hallgathatom el az irlalmasság azon tettét is, melylyel a kézdi-vásárhelyi oltáregylet az említett kifosztott templom elrablott és sátáni gonoszsággal haszonvehetlenné rongált szent tárgyait pótolni ohajtotta. Nem ha l l g a t h a t o m el annál is inkább, mert noha Malomfalva az említett nyilvánosan ugyan, de nem zajjal, hanem szerényen és áldásosan működő egyetel céljához még eddig filléreivel, mint mások, nem járulhatott; mégis, miként más kirabolt templomot, a mint erről személyes tudomásom van, gazdagon megajándékozott: ugy ezt is figyelemre méltatta s benyújtott kérésemet elfogadva a következő czikkeket szavazta meg s bocsátotta, elküldés végett, rendelkezésemre: a) egy pár oltárszolgai piros szoknya piros és kék színű poszomántozott gallérral, b) egy pár oltárszolgai karing, c) egy pár valóban gyönyörű oltárvánkos, d) egy izlésteljes karing, e) egy pár corporale és f) két finom kéztörölő kendő.

E szép adományok, de még inkább az egyletnek jelen év april 21-én ngos és fdő Bálint Károly kano-nok egyleti igazgató ur által isteni tisztelet és egy re-mek alkalmi beszéddel megnyitott s négy napon át a közönség megtekintésére bocsátott tárlata átalában, és az ott ritka csinnal és szép izléssel elrendezett értékes-nél értékesebb czikke, mint pl. az egylet által hozat-tott megragadó pluvialék, a kitünő választéku casulák, melyek között püspök Urunk ő exjának ajándékát is örömmel szemléltük, a tündöklő füstölők, pacificalek, be-teghez járó szelenczék művészien himzett oltárvánko-sok és abroszok s más a működő tagok által ajándéko-zott számra 339 db s 31 templom között ki osztott tár-gyak azon örvedetes meggyőződést keltették ugy bennem mint minden figyelemmel szemlélőben, hogy ezen nemes czélu egylet, a szomorú családi körülmé-

nyek, igen sok oldalról igénybe vett és mégis igazán emberi erőt csak nem felülmuló odaadással működő magas urhölgy, báró Szentkereszty Stephánie elnök ő méltóságának ügyes vezetése, a fáradni nem tudó igazgató ur szakavatott igazgatása, alelnök tek. Dá-vid Istvánné buzgósága, ftdő Bálint László egyleti jegyző ur lankadhatlan munkássága, a működő tagok vas szorgalma mellett a fejlődés oly stadiumában van s oly eredményeket mutatott fel, melyet oly rövid fenn-állás után lehetetlen nem bámulni s azon imaszerű ohajt ne nyilvánítani, hogy a mindenható Isten azon ne-meskeblü magas honleányt, ki, ha valaki, igazán elmond-hatja a zsoltáros ezen szavait: „zelus domus tuae co-meditem“ értem elnök bárón ő méltóságát, továbbá az egylet derék igazgatóját és a többi munkálkodó és ál-dozó tagokat az oltáregylet gyarapítására, a ne talán bekövetkezheto megpróbáltatások elhárítására, a sze-gény templomok felsegélésére és diszítésére s így Isten nagyobb dicséretére igen sokáig éltesse és tartsa meg. Ezt kívánják, jól tudom, azok is, a kiknek nevében a kapott ajándékokért mély köszönetet nyilvánítok. Be-reck 1879 május 10-én. Király János berecki s. lelkész.

— A „Közművelődés“hez a szegedi illetőleg alföldi szerencsétlenek részére érkezett adományok kimutatása. A nagy. alföldi árvízkarosultak felsegélésére Sánta János exhortator ur felhívására adakoztak a csik-som-lyói rom. kath. főgymnasium tanulói, és pedig az I. osz-tályban: Bocskor Gergely 10 kr, Jakab Gyula 20 kr, Ráduly Benjámin 10 kr, Bocskor Károly 10 kr, Szvo-boda József 50 kr, Simon Ferencz 30 kr, Lehner Kris-tóf 15 kr, Fazakas János 15 kr, Péter János 15 kr, Merza János 20 kr, Fejér Gerő 30 kr, Jakab János 10 kr, Tamás Béla 15 kr, Tamás József 15 kr, Gergely András 10 kr, Labut János 10 kr, Balázs Bálint 10 kr, Györfi Ferencz 10 kr, Simon Sándor 4 kr, Tódor István 7 kr, Fodor Pál 5 kr, Simon Bálint 5 kr, Hajnold József 10 kr, Jakab Dénes 10 kr, Imre József 10 kr, Ferencz Do-mokos 5 kr, Balog Ágoston 5 kr, Deák György 5 kr, Horvát József 5 kr, Kolumbán Ágoston 7 kr, Lőrincz Ignác 10 kr, Lacz Sándor 20 kr, Korodi Pál 20 kr, Ruszuly Domokos 20 kr, Sárosi Balázs 15 kr, Orbán Gáspár 10 kr. Összesen 4 frt 78 kr.

A II. osztályban: Bocskor Oszkár 10 kr, Bartha Gergely 10 kr, Kovács János 10 kr, Szabó Lajos 10 kr, Orbán János 10 kr, Szopos Ferencz 10 kr, Kéncse Károly 10 kr, Novák Albert 20 kr, Csizsér Imre 10 kr, Boltresz István 30 kr, Tamás Gergely 10 kr, Kerecsi Lajos 20 kr, György Domokos 20 kr, Jakab Béni 10 kr, Kovács Tamás 10 kr, Ferenczi Dénes 10 kr, Péter Imre 10 kr, Bárcsai József 10 kr, Bocskor Bálint 20 kr, Köllő István 20 Székely Károly 10 kr, Olti Mózes 10 kr, Spányik Sándor 40 kr, Simonfi János 10 kr, Rancz Ignác 10 kr, Bakó Antal 10 kr, Ambrus Bálint 10 kr. Összesen 3 frt, 70 kr.

A III. osztályban: Albert Károly 25 kr, Bakó Kálmán 25 kr, Balázs Lajos 15 kr, Benedek József 20 kr, Csedő Tamás 40 kr, Elek István 20 kr, György János 20 kr, Korodi Sándor 15 kr, Kovács Ignác 35 kr, Márkovics József 30 kr, Márton Gergely 30 kr, Okos Lajos 20 kr, Sántha Lajos 20 kr, Száva Pál 25 kr, Szász Károly 40 kr, Szász Lajos 15 kr, Fülöp András 15 kr. Összesen 4 frt, 10 kr. (Vége köv.)

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorssajtóján Gyulafehérvártt 1879.